

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Nowe dane na temat rozmieszczenia *Myrmecophilus acervorum* (Panzer, 1799) (Orthoptera: Myrmecophilidae) w Polsce

Author: Natalia Kaszyca, Adrian Masłowski, Artur Taszakowski

Citation style: Kaszyca Natalia, Masłowski Adrian, Taszakowski Artur. (2018). Nowe dane na temat rozmieszczenia *Myrmecophilus acervorum* (Panzer, 1799) (Orthoptera: Myrmecophilidae) w Polsce. "Acta entomologica silesiana" Vol. 26 (2018), art. no 29, doi 10.5281/zenodo.1346063

Uznanie autorstwa - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autorstwa.

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Nowe dane na temat rozmieszczenia *Myrmecophilus acervorum* (PANZER, 1799) (Orthoptera: Myrmecophilidae) w Polsce

<http://doi.org/10.5281/zenodo.1346063>

NATALIA KASZYCA¹, ADRIAN MASŁOWSKI², ARTUR TASZAKOWSKI³

^{1,2,3} Katedra Zoologii, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Śląski w Katowicach, ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice, Polska

² Studenckie Koło Naukowe Zoologów „Faunatycy”

e-mail: ¹nkaszyc@us.edu.pl, ²amaslowski@us.edu.pl, ³artur.taszakowski@us.edu.pl

ABSTRACT. New data on the distribution of *Myrmecophilus acervorum* (PANZER, 1799) (Orthoptera: Myrmecophilidae) in Poland.

The paper presents new localities of *Myrmecophilus acervorum* including first precisely located sites from Upper Silesia. A review of the literature data of distribution is also provided.

KEY WORDS: orthopterans, the ant crickets, faunistics, myrmecophily, new records.

WSTĘP

Myrmecophilus acervorum (PANZER, 1799) (Ryc. 1) jest jedynym przedstawicielem rodziny Myrmecophilidae występującym w Europie Środkowej (HELLER 2018). W Polsce wykazywany jest z stosunkowo nielicznych stanowisk, co prawdopodobnie wynika nie tyle z rzadkości jego występowania, co z trudności w odnajdywaniu, których przyczyną jest skryty tryb życia i charakterystyczne wymagania siedliskowe. Szczegółowy opis morfologii oraz bionomii tego świerszka zawiera opracowanie TASZAKOWSKIEGO *et al.* (2013).

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie nowych stanowisk *M. acervorum* oraz uporządkowanie wiedzy o występowaniu tego owada w naszym kraju.

Występowanie *Myrmecophilus acervorum* w Polsce

Stanowiska literaturowe

Nieliczne stanowiska występowania *M. acervorum* na terenie naszego kraju w różnych opracowaniach podawane są z różną dokładnością, a niekiedy z użyciem różnych nazw miejscowości, co utrudnia ich interpretację. Poniżej przedstawiono wykaz tych stanowisk mrowiszczaka, które określane były w sposób precyzyjny. Regionalizację zoogeograficzną Polski przyjęto za BURAKOWSKIM *et al.* (1973).

Pojezierze Pomorskie: [CF25] okolice Wejherowa (LA BAUME 1920, BAZYLUK 1956, 1957, LIANA 1975); [VV83] Goleniów (BAZYLUK 1957, LIANA 1975); [CE65] Kwidzyn (BAZYLUK 1956, 1957, LIANA 1975).

Ryc. 1. *Myrmecophilus acervorum*.Fig. 1. *Myrmecophilus acervorum*.

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: [WU32] Skwierzyna (BAZYLUK 1956, 1957, LIANA 1975); [XU31] Dziewicza Góra ad Poznań (SKURATOWICZ & URBAŃSKI 1953, BAZYLUK 1957, ŻURAWLEW & GROBELNY 2012); [XT96] Stara Kaźmierka (ŻURAWLEW & GROBELNY 2012, TASZAKOWSKI *et al.* 2013); [XU30] Poznań – Park Cytadela (GROBELNY & TRYJANOWSKI 2002, ŻURAWLEW & GROBELNY 2012, TASZAKOWSKI *et al.* 2013).

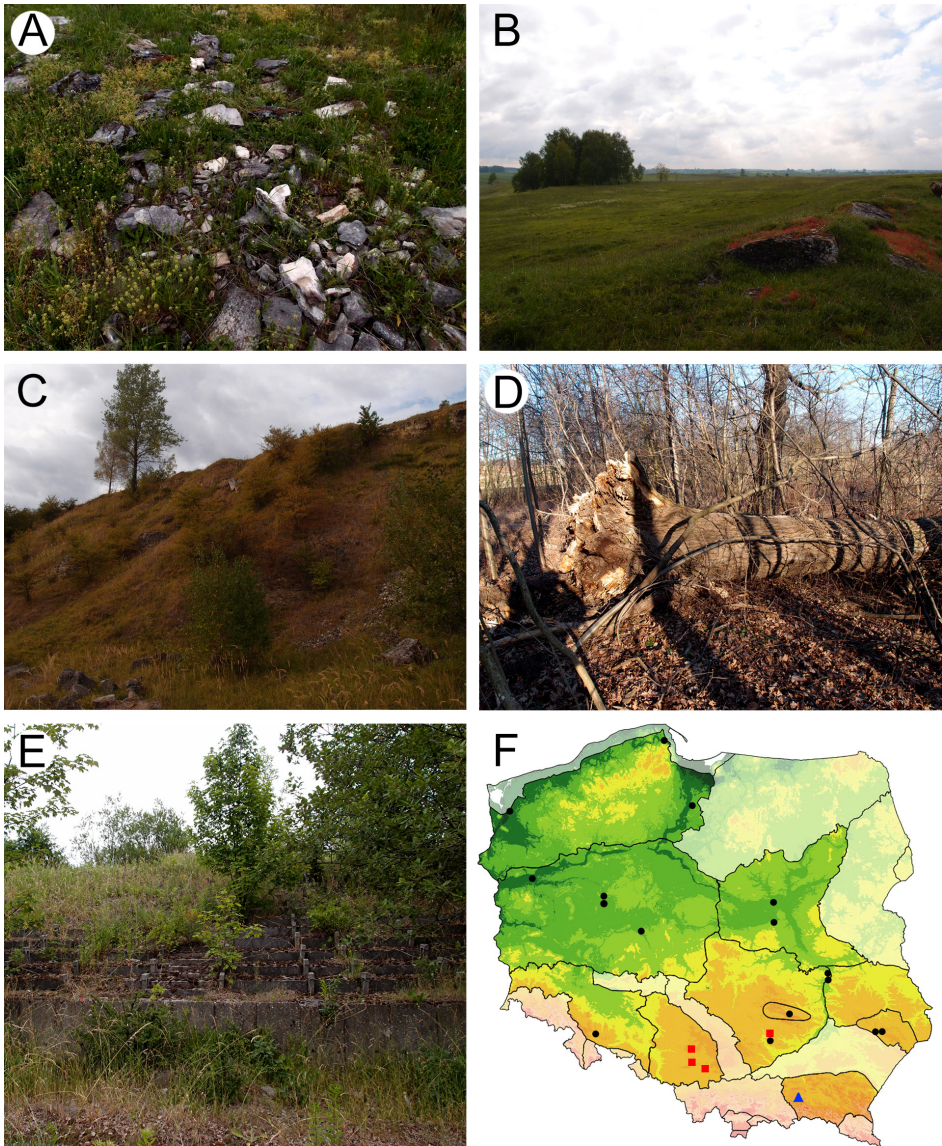
Nizina Mazowiecka: [DC87] Podkowa Leśna (BAZYLUK 1956, 1957, LIANA 1975); [DD80] Dziekanów Leśny (LIANA 1962, 1966, 1975).

Śląsk Dolny: [XS30] Stolec ad Ząbkowice Śląskie (LIANA 1975, 1982, BAZYLUK & LIANA 2000).

Wyżyna Małopolska: [DA79] Busko-Zdrój (BAZYLUK 1956, LIANA 1975, 1976, BAZYLUK & LIANA 2000).

Góry Świętokrzyskie: [EB03] Nowa Słupia (DEMEL 1922, SKURATOWICZ & URBAŃSKI 1953, BAZYLUK 1956, LIANA 1975, BAZYLUK & LIANA 2000).

Wyżyna Lubelska: [EB68] Bochońnica (LIANA 1975, 1978); [EB68] Kazimierz Dolny (BAZYLUK 1957, BAZYLUK & LIANA 2000); [EB69] Parchatka (BAZYLUK 1957, LIANA 1975).

Ryc. 2. A, B – stanowisko w Stawianach, C – stanowisko w Imielinie, D – stanowisko w Libuszy, E – stanowisko w Katowicach-Brynów, F – rozmieszczenie *M. acervorum* w Polsce: ● – dane literaturowe, ■ – nowe stanowiska, ▲ – potwierdzone stanowisko.

Fig. 2. A, B – locality in Stawiany, C – locality in Imielin, D – locality in Libusza, E – locality in Katowice-Brynów, F – distribution *Myrmecophilus acervorum* in Poland: ● – literature data, ■ – new records, ▲ – confirmed record.

Roztocze: [FB30] Zwierzyniec (KUNTZE 1930, URBAŃSKI 1949, SKURATOWICZ & URBAŃSKI 1953); [FB30] Bukowa Góra ad Zwierzyniec (SKURATOWICZ & URBAŃSKI 1953, PETAL 1961, LIANA 1975); [FB40] Tartaczna Góra ad Zwierzyniec (URBAŃSKI 1949, LIANA 1975); [FB40] rez. Czerkies ad Obroc (LIANA 1994).

Beskid Wschodni: [EA10] Libusza ad Gorlice (TASZAKOWSKI *et al.* 2013).

Ponadto *Myrmecophilus acervorum* podany był ogólnikowo ze Śląska Górnego (KELCH 1852, FISCHER 1853, ZACHER 1907, 1917, SZELIGA-MIERZEYEWski 1928, BAZYLUK 1956, LIANA 1975).

Uwagi: BAZYLUK (1956) informuje o występowaniu omawianego gatunku w Puławach. Jest to prawdopodobnie uogólnienie odnoszące się do stanowiska podanego w kolejnej pracy (BAZYLUK 1957) – Parchatka, pow. Puławy. LIANA (1975) cytując BAZYLUKA (1956) podaje zarówno miejscowość Puławy jak również Parchatka i Bochothnica mimo, że te ostatnie nie są tam wspomniane. Następnie LIANA (1978) podaje stanowisko w Bochothnicy, które w pracy BAZYLUKA i LIANY (2000) cytowane jest jako Kazimierz Dolny lub Puławy.

Nowe stanowiska

Wyżyna Małopolska: [DB70] Stawiany ad Pińczów, 50°35'30"N/20°37'14"E, murawa kserotermiczna (*Festuco-Brometea*), pod kamieniem, w gnieździe *Lasius niger* (LINNAEUS, 1758), 18.05.2016, 1♀, leg. N. Kaszyca (Ryc. 2A, B).

Górny Śląsk: [CA75] Imielin, wzgórze „Golcówka”, 50°08'54"N/19°12'15"E, dno nieczynnego kamieniołomu dolomitu, murawa kserotermiczna (*Festuco-Brometea*), w gnieździe mieszanym: *Lasius flavus* (FABRICIUS, 1782) i *Solenopsis fugax* (LATREILLE, 1798), 08.09.2015, 1♀, 04.05.2018, 1♀, leg. N. Kaszyca (Ryc. 2C); [CA56] Katowice–Brynów, 50°14'37"N/18°59'05"E, środowisko antropogeniczne, na płycie chodnikowej, 27.09.2017, 1♀, leg. A. Masłowski; [CA56] Katowice–Brynów, 50°14'29"N/19°0'32"E, środowisko antropogeniczne, w gnieździe *L. flavus*, 20.05.2018, 5♀, leg. N. Kaszyca & A. Taszakowski (Ryc. 2E); [CA56] Katowice–Brynów (Park Kościuszki), 50°14'40"N/19°0'25"E, u podstawy pnia drzewa – w gnieździe *Lasius brunneus* (LATREILLE, 1798), 11.05.2018, 3♀, leg. A. Taszakowski; [CA58] Piekary Śląskie, 50°22'14"N/18°57'42"E, w gnieździe *L. brunneus*, 17.08.2016, 1♀, leg. Ł. Depa.

Beskid Wschodni: [EA10] Libusza ad Gorlice, 49°40'43"N/21°15'23"E, podstawa przewróconego, próchniejącego pnia, pod korą – w gnieździe *L. brunneus*, 28.12.2013, 1♀, leg. A. Taszakowski (Ryc. 2D).

PODSUMOWANIE I DYSKUSJA

Myrmecophilus acervorum został do tej pory stwierdzony na terenie Polski w 21 kwadratach siatki UTM w obrębie 10 katalogowych krain zoogeograficznych (Ryc. 2F). Rozmieszczenie znanych stanowisk sugeruje, że gatunek ten występuje najprawdopodobniej w całym kraju, a odkrycie w pozostałych regionach jest kwestią czasu. Owad ten zasiedla mrowiska w różnego typu biotopach (JUNKER 1997, TASZAKOWSKI *et al.* 2013), jednak dane dotyczące miejsc występowania pozwalają stwierdzić, że w Polsce preferuje on miejsca silnie nasłonecznione i mocno nagrzewające

się – najczęściej przebywa w mrowiskach pod kamieniami i korą drzew w środowiskach kserotermicznych lub posiadających podobny do nich charakter siedliskach antropogenicznych. Poza wymaganiami termicznymi, dla *M. acervorum* istotna jest odpowiednio wysoka wilgotność mikrosiedliska (JUNKER 1997). Potwierdzają to nasze obserwacje – mrowiszczaki zbierane były gdy podłoże było stosunkowo wilgotne. Możliwe, że w okresach suchych świerszcze te chowają się w głębi mrowisk (URBAŃSKI 1949). Warto zaznaczyć, że na niektórych badanych stanowiskach (Stawiany ad Pińczów, Piekary Śląskie, Imielin – wzgórze „Golcówka”) obserwowane były inne myrmekofilne stawonogi preferujące podobne warunki siedliskowe jak *M. acervorum*: chrząszcze *Claviger testaceus* PREYSSLER, 1790 (Coleoptera: Staphylinidae) oraz równonogi *Platyarthrus hoffmannseggii* BRANDT, 1833 (Isopoda: Platyarthridae). Podobne współwystępowanie tych gatunków obserwowane było już wcześniej (URBAŃSKI 1949).

Odkrycie większości z prezentowanych tu stanowisk mrowiszczaka (i pozostałych myrmekofili) było skutkiem ubocznym prowadzonych badań myrmekologicznych. Ponieważ są to organizmy stosunkowo słabo poznane, warto zwrócić na nie uwagę w czasie badań poświęconym mrówkom, gdyż każda nowa informacja może przyczynić się do lepszego rozpoznania ich rozmieszczenia oraz biologii (np. TASZAKOWSKI *et al.* 2015).

PODZIĘKOWANIA

Autorzy składają podziękowania Panu dr. hab. Łukaszowi Depie (Katedra Zoologii UŚ.) za przekazanie danych o występowaniu *M. acervorum* w Piekarach Śląskich.

PIŚMIENNICTWO

- BAZYLUK W. 1956. Prostoskrzydłe – Orthoptera (Saltatoria). *Klucze do oznaczania owadów Polski* 11: 1–166.
- BAZYLUK W. 1957. Nowe dla Polski lub rzadsze gatunki z rzędów Blattodea, Mantodea, Orthoptera i Dermaptera. *Fragmenta faunistica* 7: 263–282.
- BAZYLUK W., LIANA A. 2000. Prostoskrzydłe – Orthoptera. *Katalog Fauny Polski* 17(2): 1–156.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1973. Chrząszcze Coleoptera. Biegaczowate – Carabidae, cz. 1. *Katalog Fauny Polski* 23(2): 1–232.
- DEMEL K. 1922. Notatki ortopterologiczne. *Archiwum Nauk Biologicznych TNW* 1: 1–4.
- FISCHER L.H. 1853. Orthoptera europaea. Lipsiae: XX + 454 pp.
- GROBELNY S., TRYJANOWSKI P. 2002. Skaczą, grają i fruwią, czyli świerszcze, pasikoniki i... prusaki, In: WIESIOŁOWSKI J. (Ed.), Wśród zwierząt i roślin. *Kronika Miasta Poznania* 3: 126–134.
- HELLER K.G. 2018. Fauna Europaea: Myrmecophilidae. Fauna Europaea version 2018.04, <http://www.faunaeur.org> [accessed 30.04.2018].
- JUNKER E.A. 1997. Untersuchungen zur Lebensweise und Entwicklung von *Myrmecophilus acervorum* (PANZER, 1799) (Saltatoria, Myrmecophilidae). *Articulata* 12(2): 93–106.
- KELCH A. 1852. Orthoptera OLIV. (et omn. Auct.) Oberschlesiens, In: Zu der öffentlichen Prüfung aller Klassen des Königlichen Gymnasiums zu Ratibor und der Entlassung der Abiturienten den 5. und 6. April ladet ergebenst ein das Lehrer-Collegium. Ratibor: 1–6.
- KUNTZE R. 1930. Przyczynek do znajomości szarańczaków (Orthoptera) południowej Polski. *Polskie Pismo Entomologiczne* 9: 99–104.
- LA BAUME W. 1920. Die Geradflüglerfauna Westpreussens. Dritter Beitrag zur Kenntnis der westpreussischen Ohrwürmern und Heuschrecken (Dermaptera und Orthoptera). *Schriften der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig* 15: 144–185.

- LIANA A. 1962. Badania nad prostoskrzydłymi (Orthoptera) Puszczy Kampinoskiej. *Fragmenta faunistica* 9: 233–246.
- LIANA A. 1966. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Mazowsza. *Fragmenta faunistica* 12: 239–280.
- LIANA A. 1975. Świerszcze (Orthoptera, Grylloidea) Polski. *Fragmenta faunistica* 20: 179–210.
- LIANA A. 1976. Prostoskrzydłe (Orthoptera) siedlisk kserotermicznych na Wyżynie Małopolskiej. *Fragmenta faunistica* 20: 469–558.
- LIANA A. 1978. Prostoskrzydłe (Orthoptera) w siedliskach kserotermicznych Wyżyny Lubelskiej. *Fragmenta faunistica* 23(8): 83–134.
- LIANA A. 1994. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Roztocza. *Fragmenta faunistica* 37(5): 141–165.
- PĘTAŁ. J. 1961. Materiały do znajomości mrówek (Formicidae) Lubelszczyzny (I–IV). *Fragmenta faunistica* 9: 135–151.
- SKURATOWICZ W., URBĄSKI J. 1953. Rezerwat leśny na Bukowej Górze koło Zwierzyńca w województwie Lubelskim i jego fauna. *Ochrona Przyrody* 21: 193–216.
- SZELIGA-MIERZEYEWski W. 1928. Dermaptera et Orthoptera polonica. (Notatka tymczasowa). *Rozprawy i Wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich* 10: 59–65.
- TASZAKOWSKI A., BARAN B., KASZYCA N., DEPA Ł. 2015. Genus *Claviger* PREYSSLER, 1790 (Coleoptera: Staphylinidae: Pselaphinae) in the Low Beskid Mts. (Poland) – new sites and host affiliation. *Nature Journal (Opole Scientific Society)* 48: 114–119.
- TASZAKOWSKI A., KOLAK G., IMIELA A. 2013. Nowe stanowisko *Myrmecophilus acervorum* (PANZER, 1799) (Orthoptera: Myrmecophilidae) w Polsce. *Acta entomologica silesiana* 21: 5–8.
- URBĄSKI J. 1949. W sprawie ochrony szczątków zespołów kserotermicznych na Tartacznej Górze koło Zwierzyńca (Zamojszczyzna). *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 5(1, 2, 3): 62–66.
- ZACHER F. 1907. Beitrag zur Kenntnis der Orthopteren Schlesiens. *Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie* 3: 179–185, 211–217.
- ZACHER F. 1917. Die Geradflügler Deutschlands und ihre Verbreitung. Jena: VIII+287 pp.
- ŻURAWLEW P., GROBELNY S. 2012. Prostoskrzydłe (Orthoptera) Powiatu Pleszewskiego (Województwo Wielkopolskie). *Przegląd Przyrodniczy* 23(4): 77–96.

Accepted: 4 June 2018; published: 16 August 2018

Licensed under a Creative Commons Attribution License <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>